

Červené barety

Spravodaj Klubu vojenských výsadkárov Oblasťný výbor Bratislava

Ročník V.

Číslo. 3

15.8.2005

◇ „Setkání 2005 „, Prostějov-Hamry 24.-26.6.2005 ◇ Galéria osobností parašutizmu na Slovensku – 8.pokračovanie ◇ Slovenskí „londýnski“ parašutisti v odboji (II. časť) ◇ Dráma na leteckom dni v Prahe ◇ Zo spomienok parašutistu ◇ Drobné správy ◇ Rôzne

„ SETKÁNÍ 2005 „, Prostějov – Hamry 24. – 26. 6. 2005

Jeden z cieľov klubov a skupín výsadkových veteránov je: V súlade s mierovými a bojovými tradíciami výsadkových jednotiek pokračovať v ďalšom upevňovaní vzájomných kamarátskych vzťahov a spolupráce veteránov českej a slovenskej republiky „. Že je tento cieľ plne realizovaný potvrdzujú napr. každoročné stretnutia organizované manželmi Evou a Mirkom Plesarových v Starých Splavoch, stretnutia všetkých výsadkových veteránov, vždy po piatich rokoch, ktoré organizuje KVV Prostejov, alebo medzinárodný seminár vojenských výsadkárov, ktorý zorganizoval v roku 2002 KVV Praha, každoročný pietny akt kladenia vencov v Resslerovej ulici pri príležitosti príslušného výročia atentátu Gabčíka a Kubiša na Heydricha. Sú to i ďalšie nepravidelné stretnutia, ktoré poriadajú KVV v Chrudimí, Zlíne, Plzni, Liberci. Obdobné stretnutia uskutočňujú i KVV Žilina, Prešov, alebo turistické i ďalšie akcie po stopách gen. M. R. Štefánika a Štefana Baniča, ktoré organizuje KVV Bratislava.

Veľmi aktívne pri tejto príležitosti vyznieva báseň M. Vojtěcha „ Setkání 2000 Prostějov:

*Duní stroje vzduchem
jak hrdě naše hymna zní
tentokrát zazněla nově
a to v srpnu v Prostějově.*

*Srdce paragánů k zvědavosti dané,
co pro nás chystají přátelé na Hané?
Prožijem tam krásné chvíle
i když vlasy naše jsou už bílé?*

*Už samotný program
naděje naše plní,
vždyť i setkání po letech
ve zdraví a pohodě, to se dnes cení.*

*Už ten nástup velkolepý,
ve vzpomínkách zůstane Ti,
na sta hrdých paragánů
nastoupilo v šiku,
před oči svého presidenta,
za vojenské hudby ryku.*

*Pak už to šlo po vojensku
jedna akce za druhou,
až nám oči přecházely
v odbornosti, se zábavou.*

*Vzpomínky nám zaletí do Stráže
„ opičího „, to ráje,
když vidí dnešní paragány,
zdolávat překážky či stěnu –
jak z „, báje“.*

*Ukázka bojového výcviku
či techniky,
to je přehled moderny i praktiky.
Její perfektní ovládnutí – ma se zato
je samozřejmostí, vždyť jednotka
je pro „, NATO „.*

*A už zdáli na letišti jako sokolík
nalétává náš bojový vrtulník
a v něm družstvo paragánů v mžiku
s překvapením, pro nás novum -
slačováním.*

*Ještě mnoho z bojových to ukázek
předvedených vzorně s rozvahou,
to vše se pak prolínalo
se společnou zábavou.*

*A té nebylo málo,
ať už v Hamru či na Hané,
co oči, či bříško si přálo.
Víněčko s prasátkem na rožni bylo
nám dáno, spolu s písničkou,
s úsměvem u srdce nás hrálo.*

*I ten den poslední možno říci
slávnostní – pro naše kluby
velmi významný, vždyť svoji
činnost jsme si zhodnotili,
perspektivu a úkoly do budoucna
vytýčili.*

*Tak vážení hostitelé
co říci na rozloučenou,
že Vám patří dík a srdce naše celé.
Uznání a obdiv s přáním
„, Na shledanou „, !!!*

Je piatok 24. júna 2005. Minivýprava 21 členov nášho KVV Bratislava sa vydáva osobnými autami na miesto „, SETKÁNÍ 2005 „, do Prostějova. V aute so mnou cestujú Gabo Kiš, Ľubo Průcha a Zdeněk Sigmund, ktorý sa na stretnutie veľmi teší, veď sa stretne s niektorými spolubojovníkmi zo Zákup takmer po 57 rokoch. Cesta nám ubieha veľmi rýchlo, pretože dnes už mestá Bratislavu a Prostějov spája diaľnica. Po príchode do prostějovských kasární nás usmerňuje vojenská služba, kde môžeme v kasárňach zaparkovať a odstaviť tak svoje auto na tri dni, pretože doprava na miesto pobytu bude zabezpečená autobusmi. Po zaparkovaní sa pri nás zastavuje so svojim autom Jindra Starý, prezident KVV ČR. Zvítame sa s ním. Zo svojho auta vyberá uniformu genpor. Karla Kubu, ktorý zomrel začiatkom tohoto roku a rodina po zosnulom ju venovala do Miestnosti tradícií výsadkového vojska, ktorá bola inštalovaná v kasárňach VÚ 8280 Prostějov. Pozýva nás zaprezentovať sa a aby sme využili chvíľku čakania na odchod autobusu do vojenského výcvikového tábora na Hamroch, na návštevu Miestnosti tradícií. Tak aj konáme. Toto akési malé múzeum vyvoláva v nás dobré pocity. Veď veľmi vkusne upravené vitríny, bohatý výsadkový materiál nám v mnohom pripomína život prežitý u výsadkového vojska. Je treba len poďakovať autorom projektu, že i týmto spôsobom sa pokračuje v rozvíjaní výsadkových tradícií.

Záber do vitríny v sieni tradícií

Časť bratislavských výsadkárov pri táborových ohňoch

Po tejto prehliadke nás čaká odchod autobusom do vojenského výcvikového strediska na Hamroch. Ubytovanie vo vojenských zruboch a začína „ kolotoč „, zvitání sa so starými priateľmi, spolubojovníkmi a rozhovormi - spomienkami na spoločne prežité roky u výsadkového vojska. Vidieť nielen dvojice priateľov, ale i celé skupiny pri objatiach a následných družných rozhovoroch, či už v uličkách medzi jednotlivými ubytovacími barakmi, v barakoch alebo bufete v dobre zásobenom chladeným pivom a ďalšími nápojmi a občerstvením. Nasleduje obed spolu s večerou. Guláš, pripravený vojenskou kuchyňou, dobre padne na hladné žalúdky.

Čas rýchlo ubieha a je tu prvý večer, ktorý sa koná pri táboráku. Každý účastník „, vyfasuje „, vyprázané kura, chlieb a klobásku na opekanie, spolu s pripraveným ražňom. Pri opekaní a konzumácii sa opäť vytvárajú skupiny, či už pri stoloch, alebo ohnisk, bufete a pod., aby dlho do noci rozvíjala sa spoločná družba výsadkárov. Nechýbali ani pesničky, či vtipy, ktoré dokresľovali mnohé príbehy z „, paragánskeho „, života. Niektorí dali prednosť debatám na barakoch. A tak sme mohli vidieť napr. gen. Hrbeka, ako so Slováckmi na baraku č. III., spomína na život s nimi – samozrejme, že nechýbala ani „, Spišská borovička „, . Proste i keď už mnohých premožla únava po celodennom programe, nešlo len tak ľahko sa rozlúčiť.

Druhý deň po raňajkách nasleduje spoločný nástup všetkých zúčastnených výsadkárov na nástupišti, aby si vypočuli uvítací prejav prezidenta KVV ČR plk. v. v. Ing. Jindru Starého, ako i veliteľov hostiteľských vojenských útvarov a zástupcu primátora mesta Prostějov, Ing. M. Pišťačka – veľkého priateľa výsadkárov. Po ich prejavoch a spoločnom zaspievaní hymny výsadkárov „, Duní stroje vzduchem „, , ktorá sa ozvala z hrdiel prítomných výsadkárov sa rozdeľujeme do šiestich skupín, aby sme vzhliadli ukážky strelieb z pechotných zbraní a mínometu na cieľ, prepadu chráneného objektu, telesnej prípravy, ako i výstroja a výzbroja príslušníkov výsadkového vojska. Po vystriedaní všetkých skupín u jednotlivých postov začína ukážka bojových cvičení vo vzduchu. Nízke prelety bojových vrtuľníkov, zlaňovanie vojakov z jedného z nich, a zoskoky príslušníkov útvaru na padákoch z vrtuľníkov. Najskôr na padákoch OVP – 68 a potom na padákoch typu „, krídlo „, jednotlivcov i tandemových zoskokov. Pri tejto príležitosti určite mnohí prítomní si zaspomínali na začiatky zo svojich či už vojenských alebo civilných zoskokov a zmeny, ktoré sa udiali v zabezpečení a výstroji u tohto druhu vojska v posledných rokoch. Boli sme upozornení na začiatku ukážok, že sa nemá fotografovať, ale nedalo sa tomu zabrániť. A tak fotografi ako náš Juro Poláček, či Vendulka Suchomelová z KVV Praha, alebo Tonda Šulák z KVV Zlín a ďalší nechýbali pri žiadnej akcii, aby zhotovili snímky. Tonda Šulák si vyskúšal i krátky, rýchly beh na okraj lesa, kde na jednej korune toho najvyššieho smreku rozprestrel svoj vrchlík padáka OVP – 68 jeden zo štvorice pristávajúcich parašutistov. Naša Helenka Feketeová si odniesla snímku s cvičiacimi príslušníkmi prepadového komanda. Určite mnohé tieto fotografie budú ozdobou kroník jednotlivých klubov.

Opekanie klobások pri táboráku

Ukážky z výcviku výsadkárov

Po bohatom dopoludňajšom programe sobotňajšieho dopoludnia nasledoval výdatný obed, ktorý pripravila v poľných podmienkach vojenská kuchyňa. A znovu nastal presun autobusmi, pod dohľadom vojenskej polície do divadla v Prostějove. V programe bolo vystúpenie opavského divadla s operetnými melódiami. Po namáhavom dopoludňajšom programe to bol balzam na parašutistické duše. V programe nechýbali ani známe melódie, ktoré sme si spoločne s hercami zaspievali. Proste bola to pohoda. Veteráni odmenili účinkujúcich po každom vystúpení bohatým potleskom. Kytice a mohutný potlesk, ktorými boli odmenení účinkujúci v závere programu bol plne zaslúžený. Po návrate do tábora bol program opäť vyplnený rozhovormi a stretnutiami jednotlivých klubov a prípravou na ďalší večer pri táboráku, tak ako tomu bolo v predchádzajúci deň. Tento však bol o niečo bohatší, čo do skladby programu. Okrem tradičnej večere a opekania pribudlo pivo, ktoré podávali členovia KVV Liberec so svojim predsedom Jaroslavom Chromkom, ktorý pri tejto príležitosti rozdával i veľmi pekne upravenú brožúrku o ich 10 ročnej činnosti. Naši členovia P. Franík spolu s J. Tučkom odovzdali všetkým KVV ČR ďakovné listy za spoluprácu v roku 2004 a posledné číslo spravodaja Červené baretý a Viktor Timura i mimoriadne číslo Červených bariet so svojou básnickou tvorbou. Nechýbala tentoraz ani cimbalová kapela, ktorá dostala do varu mnohých zúčastnených veteránov. Žiaľ prišiel i málo očakávaný dážď a tak sa veteráni presťahovali k spoločnej zábave do jedálne, alebo pokračovali v debatách v bufete, alebo jednotlivých barakoch. V nedeľu po raňajkách nasledoval odchod z vojenského priestoru na Hamroch do Prostějova, kde v spoločenskom dome sa uskutočnilo záverečné zasadnutie prítomných veteránov a hostí na „ Setkání 2005 „. Za účasti primátora mesta Prostějov, zástupcu generálneho štábu MO ČR a veliteľov vojenských posádok, ktorí zabezpečovali toto stretnutie. Hlavný referát predniesol prezident KVV ČR plk. v. v. Ing. Jindra Starý. V diskusii vystúpilo viacero hostí a zúčastnených veteránov, ktorí vyslovili poďakovanie za účasť na tomto podarenom a výnimočnom stretnutí. Nasledovalo ocenenie zaslúžilých veteránov „ Zlatým odznakom KVV ČR „. Medzi nimi boli i veteráni z KVV SR V. Timura, P. Švrlo, A. Múdry, J. Tuček I. Horejší, J. Šťastný, F. Lacko, F. Glatter a ďalší. Blahoželáme!!! J. Starý, prezident KVV ČR v závere poďakoval všetkým organizátorom za príkladnú starostlivosť a všetkým zúčastneným veteránom za ich účasť s tým, že ďalšie stretnutie sa uskutoční v roku 2010. Účastníci dlhotrvajúcim potleskom vyjadrili svoje poďakovanie všetkým organizátorom, ale najmä vojenskému útvaru, ktorý toto stretnutie pripravil skutočne na vysokej úrovni.

Uvítanie prezidentom KVV-ČR plk.v.v. Ing J.Starým

Kolegovia F.Glatter, V.Timura, J.Šťastný pri preberaní vyznamenaní

Nasleduje posledný prevoz do kasární, kde sa pred pomníkom výsadkára na nádvorí uskutočňuje záver stretnutia a spoločné fotografovanie. Po ňom už nasleduje len bohatý „ raut „, a rozlúčka s usporiadateľmi tohoto náročného, ale bohatého na zážitky „ SETKÁNÍ 2005 „,

Priatel'ia moc Vám ďakujeme a tešíme sa pri ďalších stretnutiach. Na shledanou ! Do videnia !
P.S.

Čo dodať ešte k tomu všetkému. S mnohými priateľmi, s ktorými si dopisujem už niekoľko rokov som sa v živote nevidel. Mal som tu možnosť stretnúť sa s nimi až teraz a bližšie sa s nimi zoznámiť, či už je to Lád'a Sadílek z Liberca, historik Václav Kameník z Kamenice nad Lipou a pod. i za toto patrí organizátorom veľká vďaka. Určite tak tomu bolo v mnohých prípadoch.

Pavel F r a n í k
KVV Bratislava

Galéria osobností parašutizmu na Slovensku

8. pokračovanie

V našej Galérii pokračujeme profilmi ďalších našich výsadkárov, ktorí majú tiež pevné miesto v dejinách nášho športu a dosiahli i nemalé úspechy na domácich i medzinárodných letiskách. Je preto dôležité občas si tieto úspechy pripomenúť. Medzi nich patrili nielen muži, ale i ženy, ktoré sa rozhodli tento šport odvážnych pestovať.

Emília Štefková - Pastorková

Táto všestranná športovkyňa a parašutistka z mesta Trenčín zažiarila ako jasná hviezda na nebi slovenského parašutizmu začiatkom päťdesiatich rokov minulého storočia. Patrila ku generácii žien, ktoré stáli pri kolíske rozvoja parašutizmu v bývalom Československu. Ešte počas štúdia na škole začala s parašutistickým výcvikom v Trenčíne, kde sa stala členkou Dobrovoľného zväzu letectva a neskôr brannej organizácie Zväzu pre spoluprácu s armádou. Lásky k športu, lietadlám a samotným padákom ju už vopred predurčili k tomu, aby sa upísala parašutistickému športu na dlhé roky. Prvý zoskok padákom uskutočnila na padáku britského pôvodu VJ-1. Netrvalo dlho a v roku 1953 mohli sme ju už vidieť na prvej parašutistickej súťaži v Trenčíne – branných pretekoch zdatnosti, spojených so zoskokom padákom. Ako členka bratislavského aeroklubu absolvovala aj kurz športového parašutizmu, ktorý viedol náčelník paraodboru Ivan Nemček. Počas svojej športovej kariéry na poli letectva uskutočnila zoskoky na všetkých typoch padákov a lietadiel, ktoré sa v tej dobe používali. Boli to najmä lietadlá typu Dakota, Nordsman, Fairchild, Sokol, Siebel alebo AN-2. V roku 1954, ako úspešná športovkyňa dosiahla svoj veľký osobný úspech, keď sa prebojovala do finále branného Dukelského preteku zdatnosti ČSR, ktorý sa konal na Dukle. Ako inštruktorka parašutistického výcviku spolu so svojim manželom Jozefom venovala sa aj pedagogickej práci a vycvičila celý rad adeptov tohoto odvážneho športu. Známe je aj jej pôsobenie v továrni na padáky – Odevných závodov Trenčín. Emília Štefková – Pastorková zapísala sa natrvalo do histórie slovenského parašutizmu. Aj keď prešlo veľa rokov od času, keď si naposledy obliekla na seba padák a utiahla popruhy padákovej vesty, zostáva v milých spomienkach kolegov a kolegýň z bývalého bratislavského aeroklubu.

Alexander Georgievský
KVV Bratislava

Eva Kriváňová / Hatriková, Murínová /

Rok 1953 sa považuje ako prelomový rok v parašutizme. Dokazujú to aj čísla vycvičených parašutistov na Slovensku. Napr. v banskobystrickom kraji bolo vycvičených 128 cvičencov, medzi nimi i mnoho dievčat. Jednou z nich bola i Evka Hatriková zo Sliača, pod vedením inštruktora Jána Majora v základnom krúžku vo Zvolene. Prvý zoskok absolvovala v roku 1954. Neskôr absolvovala inštruktorský kurz a začala dosahovať prvé športové výsledky. V tom čase v Očovej a na Sliači pôsobila veľmi dobrá parta športovcov, ktorí pod vedením Zaslúžilého majstra športu Juraja Kriváňa trávili väčšinu voľného času na týchto letiskách.

Prvej vážnejšej súťaže sa zúčastnila na Krajskej súťaži SSKA v júni 1957, kde skákala ako jediná žena avšak už pod menom Murínová / medzitým sa totiž vydala, zakrátko sa však rozviedla a vracia sa znovu k dievčenskému menu /. Zúčastňuje sa dňa 28.9.1958 tiež skupinového zoskoku z výšky 3.200 m /60 sek. voľný pád/ a 5.10.1958 z výšky 4000 m / 70 sek. voľný pád/ zo Siebla c-3 v skupine Jerguš, Major, Zachar, Franík, Domský, Kriváňová. Boli to posledné zoskoky z tohto lietadla na Sliači. Po nich bol Siebel vyradený z prevádzky.

Na Majstrovstvách Slovenska štartuje v auguste v roku 1959 v Poprade. V jednotlivých disciplinách, tak ako i v celkovom poradí sa umiestnila na 3. mieste. Po nich sa zúčastňuje v septembri prípravy na Majstrovstvá ČSR. Na Majstrovstvách ČSR v Mladej Boleslavi od 13. – 16. 1959 štartovala v družstve žien Slovenska, ktoré tvorili / Mjartanová, Mehešová a Hatriková - 2. miesto /. V disciplíne č.1 zoskok na presnosť pristátia so oneskoreným otváraním padáka z 1000 m a v disciplíne č.2 zoskok z výšky 1750 m s otáčkami počas voľného pádu 7. miesto.

V roku 1960 sa vydala za Juraja Kriváňa. Žiaľ toto manželstvo postihol krutý osud, keď piatok 7. októbra 1960 pri prelete za nepriaznivého počasia z Prievidze do Očovej Juraj na lietadle Brigádýr L-60 na kopci neďaleko Trnavej hory tragický zahynul. V tom čase už čakali spoločné dieťa. Zanedlho po tejto havárii porodila syna Juraja.

Po krátkej materskej sa opäť vracia k parašutizmu. Na Krajskej súťaži SSKA v r. 1961, takisto ako i na memoriáli, ktorý nesie meno jej manžela sa umiestňuje na 3. mieste. Na Majstrovstvách ČSSR v Liberci v roku 1961 súťaží v družstvách žien za SSKA – spolu s Mjartanovou a Krškovou. Záludnosť počasia na tomto šampionáte zohrala svoju úlohu, keď pri kombinovanom zoskoku z 1500 m sa mohlo skákať len z 800m. Pri zoskoku sa najlepšie umiestnila, keď dopadla len 3,42 m od stredu. Žiaľ d'alšie jej nevyšli. V konečnom poradí sa neumiestnila na poprednom mieste.

Žiaľ podobné nešťastie ako jej manžela postihlo i samotnú Evku, ktorá bola našou veľkou kamarátkou, ktorí sme v tom čase pôsobili na letiskách Sliač a Očová. Pri jednej z ciest autom v roku 1975 spolu s d'alším kolegom – parašutistom P. Levickým, na ceste cez Šturec do Hornej Štubne mali ťažkú autohaváriu pri, ktorej Evka neprežila. Zostal tak po manželoch Kriváňových malý syn Juraj, o ktorého sa v ďalších rokoch postarali rodiny kamarátov Kubiša a Levického. Ku koncu športovej kariéry sa zapojila i do rozhodcovskej činnosti Ziskala II. triedu rozhodcu. Absolvovala cez 300 zoskokov padákom.

Pavel FRANÍK
KVV Bratislava

Alena Takáčová

O Alenke sa hovorilo, že patrila medzi najväčších šibalov na letisku. Bola vždy veselá, plná optimizmu. Na letisku vo Vajnoroch bola vždy dobrá parta a v tejto parte začínala i Alenka. Inštruktormi jej boli J. Kupecký, ale i Jerguš, ktorý žiaľ nie je už medzi nami.

Prvý zoskok absolvovala 2. mája v roku 1969 a potom z roka na rok sa zlepšovalo jej majstrovstvo na padáku. Veď už v tom roku mala za sebou 60 zoskokov V sedemdesiatom roku lučenecké Majstrovstvá Slovenska – jej prvé – na

skolovenští reprezentanti – J. Reichert, V. Hynek, I. Skoták, I. Hoško, S. Laciř
emér D. Domský, A. Takáčová, L. Vojtíšová, L. Šuplatová, D. Vreodová, D. Kadlecová
leval

Alena medzi reprezentantmi ČSSR

Ak sa jej nedarilo, vedela si to pekne odtrucovať

ktorých okrem toho, že v absolútnom poradí skončila na skvelom štvrtom mieste, po prvý raz poriadne zatočila komplex stanovených figúr. O rok na to v roku 1971 v Ružomberku na II. Majstrovstvách Slovenska už získala tretie miesto za komplex počas voľného pádu a celkovo sa umiestnila na štvrtom mieste.

Rok 1972 však vyznel už veľmi presvedčivo. Na Majstrovstvách Slovenska získala absolútne víťazstvo. Zopakovala to i na Memoriáli Štefana Baniča. Na Majstrovstvách ČSSR získala druhé miesto za komplexy a v celkovej kvalifikácii obsadila štvrté miesto. To si už nemohli všimnúť predstavitelia parašutizmu vo Zväzarme. Bola nominovaná do reprezentačného družstva ČSSR. Reprezentovala ČSSR na Jadranskom pohári v Juhoslávii, kde československé reprezentantky vyhrali štafety, tretie skončili v skokoch na presnosť pristátia, druhé v skoku do mora ako i druhé v celkovom poradí.

Na XI. M-ČSSR reprezentovala Slovensko spolu s Lelovou, Bodeckou a Šantovou. Podľa dosiahnutých výsledkov v tomto roku bolo vybraných 6 parašutistiek do reprezentácie ČSSR - medzi nimi i toto kompletne družstvo.

V roku 1974 sa po prvýkrát dostávajú do reprezentačného družstva dve Slovenky Alena Takáčová a Ing. Luba Šúplatová a možnosť reprezentovať na XII. Majstrovstvách sveta v Szolnoku – Maďarsko. Za zmienku stojí ešte to, že na týchto MS štartoval i ďalší Bratislavčan Ivan Hoško. Celkom tu štartovalo 33 štátov. Družstvo žien v celkovom poradí obsadilo 4. miesto a Alena Takáčová 8. miesto.

Je nositeľkou titulu Majster športu.

Emil TENCER
KVV Banská Bystrica

Bohumil Havel

Píšeme o ňom na inej stránke nášho Spravodaja a to v článku Dráma na leteckom dni v Prahe.

František Horák

František Horák(sediaci v strede) medzi svojimi bratislavskými priateľmi pred zoskokom veteránov na SIAD 2002. Kupecký, Franík, Horák, Havel, Hreha a Meheš.

Medzi vycvičených parašutistov v roku 1949 patril i František Horák. Už v začiatkoch parašutistického výcviku v Sokole podieľal sa na spolupráci s Vladom Hlôškom, ktorý intenzívne z dostupných nemeckých, francúzskych, ale najmä sovietskych materiálov študoval teóriu parašutizmu. I s ďalším parašutistom Cyrilom Holešom robili overovacie zoskoky najmä na padákoch RZ-20 a VJ-1. Patril v Bratislave do tej staršej generácie parašutistov, ktorú ešte i neskôr dobre reprezentoval. Hovorili mu často „ starý vlk „ - možno i preto, že bol tiež aktívnym členom trampského hnutia. Napr. 30. júla 1959 skupina v zložení B. Havel, F. Horák, J. Pipa prekonala čs. a medzinárodný rekord, keď skákala z výšky 600 m s oneskoreným otváraním padáka na cieľ a dosiahla priemer 2,76 m. Podieľal sa i na začiatkoch vytvárania tzv. hviezd za voľného pádu.

V roku 1960 spolu s Havlom, Vančíkom vytvorili po prvý raz vo vzduchu trojčlennú hviezdu, aby zanedlho za účasti J. Pipu vytvorili štvorčlennú hviezdu a 24. aug.1960 i päťčlpu hviezdu v ktorej skákali Havel, Horák, Pipa, Vančík, V. Trebatický. V roku 1960 skákal spolu s B. Havlom, J. Vančíkom, J. Pipom na leteckom dni v Prahe

Za veľmi nepriaznivých podmienok. Píšeme o tom v článku *Dráma na leteckom dni v Prahe. Za tento zoskok mu bola udelená prezidentom republiky medaila „Za statočnosť“*.

Skákal ešte na memoriáli J. Kriváňa v roku 1961 kde družstvo ZSKA skončilo na 1. mieste. I po odchode do „ parašutistického dôchodku“ zostal verný letisku vo Vajnoroch . Bolo ho často vidieť pri rôznych akciách bratislavských veteránov najmä v rokoch 2001 a 2002. Žiaľ v roku 2003 odišiel od nás, kedy podľahol zákernej chorobe.

Pavel F R A N Í K
KVV Bratislava

Slovenskí „londýnski“ parašutisti v odboji (II. časť) Neznámym hrdinom...

Slovenskí „londýnski“ parašutisti v odboji (II. časť)

V predchádzajúcej časti došlo pri prepisovaní k niektorým menším pravopisným ale i faktografickým chybám. Pre vážnych záujemcov existuje v redakcii i pomerne obsiahly odkaz na literatúru a zdroje (malé čísla nad textom), z ktorých som čerpal. Jeho uverejnením by sa článok „natiehol“ vždy minimálne o jednu stránku. Prosím „maximalistov“, aby si opravili nesprávne údaje uverejnené v časti I.: Malé Brunovice – poľsky **Male Bronowice**, Gramor – **Garramor**, COURRIER 5 vysadený 26.9.1944 – správne **6.9.1944**, Košina zomrel neskôr v emigrácii v USA – správne **28.11.1983 vo V. Británii**, náhradníkom v MANGANESE nebol Štefan HAVIAR, správne **HAVIER**, atď. Dobrou správou je, že blok bude obsahovať minimálne IV. časti.

V časti I. som sa s vami rozlúčil v závere s 8 (9) menami - možných – dnes ešte pravdepodobne žijúcich príslušníkov „londýnskej skupiny D“. Znovu pripomínam, že vzhľadom na to, že ide o pokus o štúdiu určenú hlavne klubom vojenských výsadkárov, nevyklúčujem, že niektoré dátumy a údaje (podľa zdrojov z ktorých som čerpal), by mohli v budúcnosti doznať opráv. (napr. Gerik poprava 29.4. ale i 30.4.1947 a pod.) Zmeny o 1 deň môžu byť i v „polnočných“ dátumoch vysadení alebo operácií podľa rozdielnych časových pásiem. I úradník na MO v Prahe alebo vo vojenskom archíve v Trnave pri mechanickom prepisovaní údajov často opísal plánované údaje bez neskorších zmien (neuskutočený výsadok, zmenená doba atď). Takto napr. npor. Imrich ERÖSS, nar. 20.2.1918 vo Vrútkach, veliteľ skupiny COURRIER 5, ktorý zoskočil 6.9.1944 pri Liptovskom Trnovci, bude mať v kmeňovom liste¹¹ údaje: „npor. ERÖS, 14.9.1944 vysadený na Slovensku ako veliteľ COURIER 4“. Niektoré nové údaje k skupine COURRIER 5 obsahuje i doteraz nepublikovaný článok od doc. PhDr. Oldřicha VÁNKA CSc. – „Prieskumné a spravodajské pokrytie Liptova v záverečnej etape II. svetovej vojny“, ku ktorému sa vraciam v časti III. A teraz znovu do Londýna.

Niektorí príslušníci boli pri výcviku zranení, niektorí vyradení z rôznych iných dôvodov, ďalší, hlavne dôstojníci, prevelení do Moskvy. Takto bol pre vážne zranenie pri výcviku vyradený zo skupiny MANGANESE Pavol VIBOCH (noha), čatár Štefan PAKAN (pravá ruka)^{11a}, problémy s kolenom mal i P. BOCK. Neskôr rotný Š. PAKAN patril do veliteľskej a tylovej sekcie Zvláštnej skupiny D (viď v poradí 19. foto v knihe Červené baret). Vzhľadom na to, že „skupina D“, nemala nikdy presne stanovené tabuľkové počty¹², nevyklúčujem, že medzi 574¹³ príslušníkmi, ktorí prešli vo V. Británii parašutistickým výcvikom, by sme mohli nájsť ďalších Slovákov, predovšetkým v poddôstojníckych hodnostiach. Títo prešli výberom, výcvikom, ale nakoniec neboli zaradení do skupiny, prípadne mohli byť z nej vyradení, prevelení, atď. Obvyklá prax bola, že po absolvovaní výcviku boli väčšinou odoslaní k svojim kmeňovým jednotkám, kde čakali na ďalšie pokyny alebo vyslaní do ďalších kurzov. Niektorí dôstojníci, hlavne českej národnosti, sa nakoniec po žiadostiach voj. misie z Moskvy o schopných dôstojníkov, ocitli v Rusku. Pokiaľ nezapočítam dôstojníkov- lekárov, tak snáď jediným dôstojníkom - Slovákom z Londýna, ktorý sa ocitol u 2.čs.pdb bol Alexander DEUTELBAUM^{13a}.

Parašutistický výcvik sa prevádzal v skupinách. Medzi prvých „londýnskych“ výsadkárov patril Ludvík Cupal (operácia TIN), ktorý absolvoval výcvik už 19.1.1941 ako i Otmar Riedl (operácia BENJAMIN), zatiaľ bez bližších ďalších údajov k výcviku. Zoznam „Petrákových“ 15 kurzov SOE obsahuje okolo 300 mien. Týmto „SOE – kurzom“ predchádzalo ešte 5 kurzov v období 4.5.-22.7.1941, ktorých sa zúčastnilo celkom 55 osôb. V poradí 6 kurz sa už neuskutočnil a pokus československého vojenského velenia o vytvorenie klasickej bojovej výsadkovej jednotky bol ukončený. Išlo o „poľský“ vzor, kedy Poliaci vytvorili vo V. Británii v septembri 1941 1. samostatnú poľskú výsadkovú brigádu v sile 2 823 mužov. Samostatné výsadkové prápory mali vo V. Británii i Belgickania, Holanďania a Nóri. Takže v týchto „klasických“ para – kurzoch, po ktorých sa predpokladalo bojové

vyslanie väčších jednotiek v uniformách „vzdušnou“ cestou, nájdeme týchto Slovákov: des. P.Haluška (4.-16.5.1941 – skupina 1), slob. V.Gerik (8.6.-18.6.1941 – skupina 3), des. P.Bock (29.6.-9.7.1941 – skupina 4). Tu niekde treba hľadať rôzne počty zoskokov, ktorými sa líšili parašutisti. Uzatvorím túto kapitolu veľmi zjednodušene – klasický vojenský para-výcvik sa ukončil 22.7.1941 a v budúcnosti nasledoval len špeciálny para-výcvik SOE, pri ktorom sa predpokladalo vysadenie v civile. Slovákov¹⁴ - absolventov výcviku SOE, nájdeme napr. v termínoch: Jozef GABČÍK (16.7.1941), Viliam GERIK (25.10.1941)¹⁵, Štefan KOŠINA (21.2.1942), František BIROŠ (11.2.1943). Pri týchto dátumoch by som sa skôr priklonil, že ide o zahájenie zvláštneho kurzu, parakurz by som videl skôr za necelý mesiac. Takto objavíme slovenských parašutistov : J.GABČÍK – (kurz č. 1), des. P.BOČEK(4) parakurz 20.11.-28.11.1941 - spoločne s Krátkym, Pechalom, Kindlom atď., des. Š.KOŠINA(5) – 21.3. -27.3.1942. Od kurzu (8) - 17.7.-15.8.1942 a paravýcviku 16.8.-22.8.1942 došlo k zmene, pretože po atentáte na Heydricha boli doňho zaradení len dôstojníci, Tento stav trval i v kurzoch (9) a (10). Poddôstojníci sa znovu objavujú v kurze (11) - čat. P. HALUŠKA, čat. Š. HAVIER (11), paravýcvik 29.11.-4.12.42. Zo Slovákov sa ešte objaví v zoznamoch des. L.SEVERÍN (12), paravýcvik 3.1.-8.1.1943. Posledný kurz (15) a hlavne jeho paravýcvik 18.4.-23.4.1943 už nedokončili všetci účastníci kurzu. V „Petrákových“ zoznamoch 15 zvláštnych kurzov v období 17.7.1941 až 17.4.1943 nasledoval parašutistický výcvik po ukončení 4 týždňového kurzu útočného boja. Para – výcvik trval obvykle 1 týždeň na STS 51 a pozostával obvykle zo 4 zoskokov. Napr. para - výcvik skupiny č. 8, v ktorej bol npor. A.Petrák (ale i mjr. F.Voves) prebehol 16.8. – 22.8.1942 z lietadla Whitley (v žargóne – „lietajúca rakva“), podlahovým otvorom uprostred trupu. Zoskok č. 1 – zoznamovací – každý parašutista, označený číslom, vysadený samostatne pri jednom okruhu. Zoskok č. 2 – zoskok dvojíc. Zoskok č. 3 – skupina 5 výsadkárov + kontejner, úloha skupiny zhromaždiť sa po zoskoku pri kontejneri. Zoskok č. 4 – samostatný z balónu. Po absolvovaní 4 zoskokov dostávali parašutisti triednosť a právo nosiť nášivku na pravom ramene. Pokiaľ došlo počas výcviku k zvláštnej udalosti (výsadkář, kontejner na strome, vo vode – bol výcvik zastavený a parašutisti sledovali činnosť ako inštruktáž podľa pokynov inštruktórov). Neskorší základný para-výcvik od r. 1944 mal už 5 zoskokov. Obsahoval ďalšie prvky -nožný kontejner, nočný zoskok, rôzne typy lietadla a pod. Vyčkávacími (i niektorými výcvikovými) základňami londýnskych parašutistov sa od jari 1944 stali i talianske Bari, Brindisi, Laureto. SOE (Special Operatian Executive) tu zároveň vybudoval sklad zbraní a voj. materiálu. Išlo o reakciu na zmeny vo vývoji II. svet. vojny (otvorenie druhého frontu, postup ruských vojsk, prítomnosť čs. vládneho vojska a slov. tech. divízie v Taliansku, vytvorenie Čs. voj. misii pre Juhosláviu a Taliansko, atď.) Zmeny vojenského vývoja vyvolali i nárast výsadkových operácií ako z Londýna, tak z Moskvy, na scéne sa v roku 1944 v južnom Taliansku objavuje americká OSS (Office of Strategic Service).^{15a} Vzástol hlavne počet¹⁶ výsadkových operácií z Ruska a Ukrajiny do priestoru Slovenska a od konca roku 1944 i do protektorátu.

gen.v.v.A.Petrák rozpráva členom KVV BA svoje osudy počas II.svet. vojny

Predseda KVV BA V.Gajdoš odovzdáva gen.A.Petrákoví Ďakovný list od výsadkářov KVV BA

Ale vráťme sa k slovenským parašutistom. Zo zoznamu nám stále unikajú parašutisti BOCK, HALUŠKA, HAVIER, SEVERIN, PAKAN, VIBOCH. Pri Bockovi trochu zavádza meno Pavel pri Haluškoví Petr.

Osoby narodené po roku 1920 už väčšinou nestihli absolvovať vojenskú službu, naopak, vojenskú službu v slovenských posádkach stihli niektorí neskorší parašutisti ako: Jozef GABČÍK - v Košiciach, Prešove, Žiline a Trenčine, Adolf Opálka slúžil v Ružomberku, Oldřich Pechal v Poprade a Levoči, Václav Kindl v Žiline, Jaroslav Švarc v Trnave, atď.

Odskočím trochu k vojenským hodnostiam. Problematika uznávania a potvrdzovania voj. hodností z predchádzajúcej čl. alebo slov. armády by vydala na samostatnú kapitolu. Vojenská byrokracia úspešne živila voj. úradníkov na smere Londýn – Moskva.(Pozn. V dnešnej dobe je v riešení žiadosť KVV SR z 12.3.2005 na MO SR na povýšenie Jozefa Gabčíka do hodnosti plukovník In memoriam). Boli zaznamenané i pokusy, kde boli niektoré časti životopisu tendenčne upravené včítane voj. hodnosti s nemožnosťou ich potvrdenia. Prvý pokus o hodnoverné údaje s ktorými sa stretne pri londýnskych parašutistoch je z 29.7.1940, kedy sa čs. vojaci fotografovali do nových vojenských legitimácií, kmeňových listov. Jozef GABČÍK mal napr. (kmeňové?) číslo 1221, pomocné písmená môžu znamenať i spôsob, akým sa dostali do V.Británie. Známe sú i historické fotografie pred „tehlovou stenou“ na dvore Porchester Gate v Londýne. Dnes z týchto fotografií môžeme i po rokoch zistiť, kto sa snažil dodržiavať predpisy a kto z poddôstojníkov sa nebál „zvečniť“ s nepovolenou viazankou v battle-drese. Fotografie parašutistov „v civile“, ktoré sa používali pri výrobe falošných dokladov sú charakteristické tým, že sa opakujú saká a viazanky. Po úspešnom zoskoku a nadviazaní rádiového (rádiotelegrafického) spojenia s Vojenskou rádiovou ústredňou (VRÚ) v Hocklife, neskôr asi v 50 km južne od Londýna vzdialenou Wollingham, na návrší Duke Hill (vila Funny Neuk) , došlo v niektorých prípadoch k povýšeniu parašutistov ako i udeleniu vyznamenaní. Takže po ukončení II. svet. vojny v roku 1945 mali výsadkáři nasledujúce hodnosti – Ján GRAJZEL (nar. 3.2.1920) – rtm., Jozef HARÍŇ (11.10.1921) - ppor., Jozef CHRAMEC (4.1.1922) – por., Štefan KOŠINA(12.1.1915) – npor. atď.

Pavel Bock pri privítaní na Slovensku bývalým predsedom KVV BA, Ing Ladislavom Hrehom

Trošku nejasností vyvolalo meno kpt. Štefana Šahura¹⁷. Je na fotografii 6 výsadkárov prijatých prezidentom E.Benešom. Neskôr sa však z textu dozvedáme, že okrem Bartoša, Bogataja, Hromka, Gemrota, Nechanského by mal byť šiesty účastník prijatia prezidentom na Hrade 19.5.1947 v skutočnosti Otmar Riedl. Z historických fotografií bolo ťažké určiť, či ide o Šahura alebo Riedla, túto záhadu sa nepodarilo rozlúštiť ani členovi KVV Bratislava – pplk. v.v. Zdeňkovi Sigmundovi, ktorý mal absolvovať so Šahurom (pokiaľ sa kpt. pech. Šahur Štefan, v zozname pod č. 49 kurzu zúčastnil) v roku 1947 v Stráži pod Ralskem prvý preškolovací a inštruktorský kurz „PI“. Podľa doc. Vaňka ide skutočne o kpt. Š.Šahura, ktorý je i na fotografii defilujúcich vojakov v Resslerovej ulici z 28.10.1947 pri príležitosti odhalenia pamätnej dosky. ŠAHUR Štefan je uvedený i v „ruskom“ zozname príslušníkov roty ZU pri 1.čs.a.z. Takže išlo o Štefana Šahura – príslušníka „moskovských“ výsadkov.

Ani internetové stránky v USA po týždňovom pátraní člena výboru KVV BA Juraja Poláčka nepriniesli žiadne výsledky k bývalému npor. Imrichovi ERÖSSOVI, veliteľovi skupiny Courier 5. Chybné údaje opravila posledná publikácia – M.Reich – Cesty osudu. Prekvapila informácia od členky KVV BA Tani Šidlovej, že Pavel BOCK bol členom skupiny anglických paraveteránov – The Cheshire Regiment, ktorí navštívili Bratislavu a boli hosťami KVV Bratislava v auguste 2004 (pozri článok v Červených baretoch 3/2004 str.1-3), takže máme prvého žijúceho člena – **Paul BOCK**. Ten si neskôr, v apríli pri telefonickom rozhovore spomenie, že v USA snáď ešte žije Peter HALUŠKA, odbojár - jeho menovec (nar. 1922 s Nacinej Vsi) nebol výsadkár.

Ešte v krátkosti k skupine MANGANESE. Vieme, že nikto z účastníkov výsadku BÍROŠ,VAŇURA,KOŠINA už nežije. Pomocné ústne informácie už neposkytne ani Milan Polák¹⁸, ktorý rdst. „Marienka“ obsluhoval. Vojensky podliehala MANGANESE asi od 25.6.1944 pod styčného a spravodajského dôstojníka z Londýna – kpt. Jaroslava Krátkeho alias Karas alias Zdena (1911- 45). Krátky patril medzi predvojnových spravodajských dôstojníkov a mal tiež kontakty na organizáciu okolo dr.Vavra Šrobára – Flora. Cez túto organizáciu sa dostal Krátky (operácia KARAS) po príchode vlakom z Istanbulu do Bratislavy až na VPV do B.Bystrice. Táto organizácia dopravila i výsadok Manganese z oblasti Veľké Uherce (pozn. PSČ 95 841, J.Šolc chybné udáva Veľké Uhrovice) cez Trnavu, Piešťany, Brezovú pod Bradlom do B.Bystrice. Ani partizánsky veliteľ oblasti Horného Ponitria kpt. Josef Trojan¹⁹(1906 - 1953), cez ktorého začala púť rdst skupiny, nám už neposkytne informácie. Informácie treba preto hľadať v kategórii písomné. Nevylučujem, že sa príslušníci výsadku Manganese mohli napr. stretnúť v dobe príprav na SNP v veliteľom výsadku Spelter – škpt. Břetislavom Chrastinom – Hanesom (1901 – 1971), ktorý bol vysadený 5.5.1944 v priestore Třebíča a asi za 3 mesiace dorazil na Slovensko, kde sa neskôr spojil s partizánmi z partizánskej brigády „Pavel“ pod velením J.Trojana.

Negatívna správa prichádza sprostredkované od Františka CHRAMCA z Beňuša, mladšieho brata Jozefa CHRAMCA(COURRIER 5) - rodáka z Mýta pod Ďumbierom. František potvrdil, že brat Jozef zomrel pred rokmi v Prahe, takže ďalšie pátranie sa opäť zužuje. Historik O.Vaněk ma nasmeruje na regionálnu myjavskú tlač k údajom k **Štefanovi Pakanovi** (mjr. v zál.), ktoré doplní i archív gen.v.v.A. Petráka, s celou adresou.

(pokračovanie...)

*Vladimír GAJDOŠ
KVV Bratislava*

Dráma na leteckom dni v Prahe

Veľké letecké dni v bývalom Československu patrili vždy medzi zaujímavé a lákavé podujatia pre našich občanov všetkých vekových kategórií. Vidieť lietadlá, pilotov a hlavne tých odvážnych mužov na padákoch, to sa nestávalo často. A tak na naše letiská v časoch sviatočných dní aviatiky smerovali prúdy desaťtisíce občanov. Aj onoho osudového dňa 4. septembra 1960 – v Deň čs. letectva zaplnilo sa letisko Praha – Ruzyň nedeľňavými divákmi. Chceli vidieť to napínavé vzdušné divadlo medzi nebom a zemou. Nikto vtedy ešte netušil, že letecké predstavenie na oblohe zmení sa na skutočnú a nebezpečnú drámu.

Nedávno som navštívil svojho priateľa z dávnych čias Bohumila Havla v jeho záhradke nad Bratislavou, kde trávi voľný čas a zaslúžený dôchodkový odpočinok. Ukazoval mi výsledky svojej tohoročnej práce. Paradajky, papriky, uhorky, jahody, hrozno a ďalšie plodiny sú súčasťou jeho života. Na stenách jeho chatky obdivoval som visiace diplomy, čestné uznania i rôzne obrázky z leteckého života, zožltnuté vplyvom neúprosneho času. A tak som sa aj ja nechtiac vrátil spolu s ním do tých dávnych športových čias, ktoré sa už nikdy nevrátia. Na zážitky, ktoré parašutisti prežili pod krídlami lietadiel a vrchlíkmi padákov sa nedá nikdy zabudnúť. Silueta padáka nad hlavou,

stovky metrov nad zemou, bude nás prenasledovať do tých najposlednejších dní, kým sa nezatvorí posledná kapitola nášho života.

Bohumil Havel, majster parašutistického športu, mnohonásobný čs. i svetový rekordér patrí k športovcom, ktorí nastúpili svoju športovú dráhu v polovici minulého storočia. Svoj prvý zoskok uskutočnil z lietadla Nordsman na padáku PD-47 v roku 1953. Má za sebou viac ako 1.300 zoskokov. Plných dvadsať rokov venoval sa svojej obľúbenej športovej činnosti. Oddal sa tejto jedinej svojej vášni bezo zostatku a dosiahol takmer všetko, po čom túžil. V bratislavskom aeroklube pod vedením náčelníka paraodboru Ivana Nemčeka mal k tomu vynikajúce podmienky. Už v roku 1959 vytvára Bohumil Havel svoj prvý čs. a súčasne svetový rekord. Spolu s J. Pipom, F. Horákom pristávajú z výšky 600 m len 2,76 m od cieľa. O dva roky neskôr vytvára ďalší zo svojich čs. aj svetových rekordov. Dňa 30. júna vo Vajnoroch, spolu s J. Vráblom, G. Kišom, J. Mehešom a M. Georgievským v triede G-II-e zoskok z výšky 2000 m na presnosť pristátia s okamžitým otváraním padáka pristávajú len 3,16 m od cieľa. Rekordy uznala medzinárodná letecká federácia FAI so sídlom v Paríži. Podieľal sa i na ďalších pekných výsledkoch. Napr. spolu s F. Horákom, J. Vančíkom skákali 18. júla 1960 prvý úspešný trojskok, počas voľného pádu vytvárajú akúsi hviezdu. Postupne trénovali ďalej a prvý štvorskok sa im podaril 24. augusta, keď k nim pribudol J. Pipa. Ani s tým sa neuspokojili a ešte v ten istý deň sa im podarila päťcípá hviezda, keď k nej pribudol V. Trebatický. Za takéto krásne svetové výkony bol mu právom v roku 1962 udelený titul Majstra športu a v roku 1968 mu FAI udelila zlatý odznak s tromi diamantmi. Talentovaného športovca – výsadkára si všimla v jeho mladosti aj armáda a tak si odslúžil vojenskú základnú službu u 65. výsadkového pluku v Prešove a po návrate domov sa ďalej venuje parašutistickému športu ako inštruktor pri výcviku cvičencov i ako športovec.

V roku 1960 cestuje s ďalšími kamarátmi do Prahy, kde sa chystal veľký letecký deň. Samotný letecký deň prebehol za nepredvídateľných a dramatických okolností. Bohumil Havel aj po mnohých rokoch si veľmi dobre spomína na túto udalosť.

Majster športu Bohumil Havel, držiteľ čs. a svetových rekordov v zoskoku padákom bol priamym účastníkom drámy na leteckom dni v Prahe-Ruzyni v r. 1960. Len vďaka šťastnej náhode, vyviazol pri zoskoku bez vážnejšieho zranenia počas búrky nad letiskom. Stal sa držiteľom významania „Za statočnosť“.

„ Bol som určený do skupiny, ktorá mala vystúpiť so svojim programom na veľkom leteckom dni 4.9.1960, pri príležitosti Dňa československého letectva. Vedeli sme, že sviatku letcov sa zúčastní aj celá vláda ČSR na čele s prezidentom republiky. Týždeň pred vystúpením odleteli sme z Bratislavy do Mělníka na sútoku riek Vltavy a Labe a na miestnom letisku sme nacvičovali svoje čísla. Bol to, hlavne zoskok padákom vo forme „ päťcípej hviezdy“, symbolu tej doby. Okrem mňa ju mali tvoriť kolegovia V. Trebatický, J. Pipa, F. Horák a J. Vančík, uznávaní parašutisti v tej dobe. Po nácviiku prišiel dlho očakávaný deň 4. september. Ústrední inšpektori parašutizmu C. Čejpa a V. Kučeravý na poslednú chvíľu rozhodli, že budeme skákať len štyria a tak nám jeden cíp hviezdy odpadol – ním bol V. Trebatický. Leteli sme teda len štyria. Prilietavali sme k Prahe na lietadle AN – 2 a na oblohe bolo zle nedobre. Znižovala sa viditeľnosť a nad letisko sa dostali búrkové mraky. Pochopili sme, že z hviezdy už určite nebude nič. Vrátiť sme sa ale nemohli. Prítomnosť členov vlády a politických predstaviteľov na čele s prezidentom Antonínom Novotným nám zväzovala ruky a súčasne zaväzovala. Musíme zoskočiť !!! Klesli sme s lietadlom, ktoré pilotoval náš pilot Sochúrek do výšky asi 500 m a dal nám pokyn k zoskoku. Otvorili sme dvere a následne opustili palubu lietadla. Po výskoku som pocítil, že vo vzduchu sa dejú veci, o ktorých som nemal ani potuchy. Stal som sa hračkou búrkového živlu a zmizol spolu s ostatnými v oblakoch. Okolo mňa nastal pekelný tanec vzdušných prúdov, tmavé šero a nakoniec tma. Už som vedel, že je zle. Nepôjde o parašutistické vystúpenie, ale o záchranu života. Ručička výškomeru na záložnom padáku začala tancovať okolo hodnoty 800 m. /Teda s klesaním to teda bolo nie dole ale skôr hore/. Letisko mizlo nadobro a víchrica, ktorá v mračnách prebiehala, hnala ma nevedno kam. Otočil som padák po vetre a oddal sa osudu. Moja PTCH – 4 nad

hlavou si tiež uvedomila vážnosť situácie a poslúchala ako švajčiarske hodinky. Musel som sa dostať do veľkých klesavých prúdov, keď som videl pod sebou les – Divokej Šárky /časť Prahy/. Ten sa približoval ku mne veľkou rýchlosťou – musel som sa pripraviť na stretnutie s ním. To, čo potom nasledovalo, bolo ako v hororovom filme. Spomínam si, že som stihol uvoľniť karabínky padákovvej vesty, keď nastalo praskanie konárov. Záložným padákom som si chránil tvár a vletel do krovín. Ležím na zemi ako omámený, padáky sú preč a z mračien sa na mňa lejú prúdy vody. Postavil som sa na nohy a hľadám padák. Toho niet. Zmizol. Tak také niečo som ešte nezažil – pomyslel som si vtedy – a už by som ani nechcel v živote zažiť. Samotná zubatá si prišla pre mňa, ale našťastie nepochodila. Mal som namále. Môj padák urazil odo mňa vzdialenosť ešte asi 200 metrov. Chytili ho náhodní občania na čele s VB a začali hľadať aj parašutistu. Tu som ! To som ja! Kričím na nich. A neveria vlastným očiam, že som to, čoho boli svedkami prežil ,,

Najlepšie zo štvorice parašutistov dopadol František Horák, ktorý dopadol do oráčiny. Rýchlo sa otočil na chrbát, lebo byť vlečený na bruchu na záložnom padáku, na ktorom mal prístroje a nôž bolo veľmi nebezpečné. Stiahol spodné šnúry padáka, aby vylial čo najskôr padák. Pri tom mu pomáhali i neďaleko stojaci diváci, veď pri takmer 100 km víchrici bola to záchrana jeho života. Do veľmi kritickej situácie v jeho živote sa dostal Janko Vančík. Len o vlások unikol smrti. Pri pristávaní si nevšimol drôtov vysokého elektrického napätia. Nad horným vedením ešte stihol pokrčiť nohy a preletel , ale spodné drôty 22 000 voltového napätia šnúry padáka pretrhli a Vančík zostal stáť. Mal veľké šťastie, elektrický prúd ho nezasiahol. Jaroslav Pipa pristál neďaleko jednej z pražských viliek a priľahlej záhrady. I keď katastrofu prežil ako jediný, skončil v nemocnici so zlomeninami a neskôr sa musel podrobiť operácii.

Za nesmiernu statočnosť, ktorú títo parašutisti preukázali na leteckom dni v Prahe im prezident republiky udelil štátne vyznamenanie „Za statočnosť“. Vyznamenanie im odovzdal minister národnej obrany generál Bohumil Lomský. Tak teda skončil jeden z príbehov pod kopuly padáka Bohumila Havla, dnes veterána – člena Klubu vojenských výsadkárov v Bratislave. Jeho príbeh a jeho športových kamarátov sa natrvalo zapísal do histórie parašutistického športu na Slovensku.

Bohumil Havel žije dnes v Bratislave a na svoju športovú činnosť v bratislavskom aeroklube už len spomína. Pri jednom zoskoku v Senici v roku 1973 sa nešťastne zranil a rozlúčil sa tak s parašutistickým športom.

Ing. Alexander Georgievský
KVV Bratislava

Zo spomienok parašutistu.

Bol letný augustový deň, v roku 1967. Letisko v Očovej sa topilo v páľave slnečných lúčov. Od skorého rána v oblakoch hučali motory lietadiel AN-2 a vznášali sa na padákoch parašutisti, ktorí sem prišli zo všetkých krajov Slovenska, aby sa zúčastnili oblastnej súťaže v zoskoku padákom a memoriálu Zaslúžilého majstra športu Juraja Kriváňa.

Parašutisti sa pripravovali na jednotlivé súťažné disciplíny. Na trávinatej ploche stáli a čakali dve lietadlá – anduly na svojich pasažierov – parašutistov. Balili svoje padáky na plátňových baliaciach stoloch, ktoré boli natiahnuté na tráve. Ja som svoj padák PTCH – 6 už tiež zabalil. Záložný padák mi požičal inštruktor z domáceho skladu. Bol som teda pripravený na zoskok. Skákala sa súťažná disciplína zoskok z výšky 2000 m a voľný pád s 30 sek. výdržou. Počas voľného pádu sa robili otáčky a saltá – tzv. komplex, ktorý hodnotil hlavný rozhodca. Pozeral sa do telemetru / špeciálny ďalekohľad /, v ktorom videl parašutistu celkom blízko od výskoku z lietadla a hodnotil jeho činnosť vo vzduchu.

Dve výsadky nastúpili do lietadiel. Ja som nastúpil do druhej mašiny ako prvý a usadil som sa vo dverách pilotnej kabíny. Napchalo sa nás do lietadla dvanásť parašutistov. Vysadzovača sme nepotrebovali, každý sa vysadil sám, jednotlivo. Lietadlá boli naštartované, motory sa zohrievali. Pilot roloval na štart. Dal nám povel, natlačiť sa dopredu, aby sa odľahčili chvostové plochy, lebo lietadlo bolo dosť preťažené. Motor zaburácal na plné obrátky. Pilot povolil brzdu a „ Andula „, sa rozbehla po štartovacej ploche. Rýchlosť sa rýchlo zväčšovala. Cez otvorené dvere som videl iba rovnú zelenú čiaru, ktorá sa rýchlo strácala za lietadlom. Odlepili sme sa od zeme, lietadlo naberalo výšku meter za metrom. Zem sa pomaly vzdalovala a podľa veľkosti detailov na zemi som odhadoval, ako sme už vysoko. Prvé lietadlo, ktoré vyštartovalo pred nami sa vznášalo neďaleko nás. Vedľa sa týčil oslepujúci mrak kumul, zaliaty letným slnkom. Slnečné lúče prenikali cez okrúhle okienka lietadla a tancovali po tvárach sediacich parašutistov. Cez otvorené dvere prúdil do lietadla chladný vzduch a osviežoval nás svojim dychom.

Zem bola hlboko vzdialená. Premenila sa na farebný koberec, ktorý utkala matka príroda. Bol to krásny pohľad. V tej hĺbke som zrazu uvidel otvorený padák. To znamenalo, že začali skákať z prvého lietadla. Dosiahli sme stanovenú výšku 2000 metrov. Skákalo sa nasledovne: keď z prvej „ Anduly „ vyskočil parašutista druhá sa pripravovala na smer náletu. Vo vzduchu bol vždy jeden parašutista, aby rozhodca stačil každého jednotlivo hodnotiť. Bol to taký vzdušný kolotoč. Parašutisti sa postupne stavali ku dverám a mizli v hĺbke priestoru. Pri výskoku vzduch, ktorý veľkou silou prúdil okolo trupu lietadla zahučal, keď ho parašutista prerážal svojim telom.

Presadol som si na sklopnú sedačku bližšie k dverám a pozeral sa, ako sa vzdávajú chlapci v bielych kombinézach a miznú, skoro splývajú v hĺbke s terénom, ktorý sa kníše rovno s lietadlom, do ktorého krídliel narážajú stúpavé a klesavé prúdy vzduchu.

A naraz som zostal sám. Všetci vyskákali, teraz je rad na mne. Pozerám sa na posledného parašutistu z prvej mašiny, ako krásne drží polohu. Ruky, nohy roztiahnuté, mierne pokrčené a točí komplex. Podobá sa na veľkého bieleho vtáka, ktorý od radosti šantí vo vzduchu a teší sa z voľnosti a vychutnáva svoj let. Stojím vo dverách, rozkročený, pilot riadi lietadlo do poslednej zatáčky pred náletom. Aby nemusel robiť väčší okruh, naklonil lietadlo tak prudko, až som mal otvorené dvere skoro pod sebou a odstredivá sila ma tlačila do lietadla. Zem sa roztancovala, cítil som sa ako na obrovskom kolotoči. Lietadlo zrovnalo let, uvidel som na zemi vytýčenú bielu plachtu vo smere náletu. Vystrčil som hlavu z dverí, aby som zistil správnosť náletu. Prúd ostrého vzduchu mi deformoval líca, narážal do úst, nedalo sa dýchať. Pohybom ruky som pilotovi naznačil, aby ubral plyn. S lietadlom to trochu myklo, ako keď stúpiš na brzdu v aute. Práve chodidlo mi dopoly vyčnievalo z okraja spodného rámu dverí. Rázne som ľavou nohou vykročil a s odrazom pravej nohy opúšťam lietadlo. Pri výskoku mačkáam stopky, aby mi merali čas voľného pádu 30 sek. Stopky sú umiestnené na kovovom držiaku, ktorý je pripavený padákovými gumičkami o záložný padák.

Pristát' na otvorenom záložnom padáku na cieľ je veľmi obtiažne.

Zaujal som správnu polohu, tvárou otočený na biele plátno na zemi. Všetci skákajúci točili ľavý komplex, to znamená dve ľavé otáčky, salto a dve pravej otáčky plus salto. Začal som točiť otáčky o niečo skôr, keď sa rýchlosť voľného pádu stabilizuje. Mal som radosť, že sa mi darí. Ale prišlo posledné salto a pád do vývrtky. Padal som na chrbte, točil som sa tak prudko, až sa modrá obloha s mrakmi zliala v jeden celok. Chodidlá lietali po obvode kruhu. Nevedel som prečo sa to stalo, siahol som na uvoľňovač hlavného padáka a zatiahol. Čakal som na dynamický náraz otvoreného padáka, ale ten neprišiel. Namiesto neho sa výťažný padáčik zachytil o chodidlo pravej nohy tak pevne, až vznikol nado mnou oblúk, obávaná podkova. Šnúry natiahnuté, časť vrchlíka obnažená. Keď parašutista v tomto momente otvorí záložný padák, ten vletí do podkovy a neotvorí sa, lebo nastane zamotanie padákov a výsledok je smrteľný pád na zem. Snažil som sa dosiahnuť rukami zachytený padáčik a oslobodiť si nohu. To sa ale nedalo, lebo vzduch, ktorý pri páde pôsobil na neotvorený padák, mi nohu ňaťahoval ako na škripci. Šťastie bolo v tom, že som mal na padáku dva malé výťažné padáčiky. Jeden bol zachytený o nohu, druhý nafúknutý ňahal tak silno, až strhol druhý padáčik z nohy. Vtedy sa hlavný padák uvoľnil, ale už sa nemohol otvoriť celkom, lebo bol zamotaný. Pád bol ešte stále nebezpečne rýchly a naviac som sa točil okolo vlastnej osi a a padal som po nohách. Pozrel som sa na stopky, ukazovali viac ako 30 sek. Bol som už nízko nad zemou. Odpútal som pravý popruh hlavného padáka so šnúrami. Prestal som sa točiť. Ťahám uvoľňovač záložného padáku. Ten vyletel hore a okamžite sa otvoril. Pristál som ďaleko od letiska do oráčiny, medzi veľké a tvrdé hrudy zeme. Padáky som strčil do prenosnej brašne, prehodil cez plece a šiel som na letisko znovu padáky zabalit' a pripraviť sa na ďalší zoskok, lebo súťaž pokračovala. Musel som ísť znovu skákať a nemyslieť na to, že tento zoskok mohol byť môj posledný.

Pri balení záložného padáka som zistil, že je odtrhnutá karabínka s popruhom na pravej strane na obale padáka, ktorou sa záložný padák upevňoval o postroj hlavného padáka. Popruh bol prišitý obyčajnou niťou, ktorá sa roztrhla od tlaku vzduchu pri druhom salte. Obal sa uvoľnil a zmenil okamžite polohu tela pri voľnom páde. Nedalo sa s tým nič robiť, len otvoril' hlavný padák.

Teraz po rokoch rozmýšľam, čo ma vtedy zachránilo. Asi klud a rozvaha, možno aj to, že som v tej situácii nepozeral na zem a nevidel ako sa zem rýchlo blíži. Tiež aj to, že som bol zvyknutý na odhadzovanie padákov, ktoré som predvádzal na leteckých dňoch.

Ján BARTOLEN
KVV Banská Bystrica

Rôzne

- V dňoch 6.-7. mája sa uskutočnilo stretnutie členov KVV SR v Lučenci. Jeho cieľom mali byť zoskoky. Žiaľ tie sa pre silný vietor neuskutočnili a tak zostal len spoločenský večierok za účasti reprezentačného družstva Švédska a Fínska, ktoré tu absolvovalo sústredenie. K dobrej nálade a pohode prispelo dobré víno, guláš, ktorý opäť pripravil náš kolega Paľo Vojtek a na fujare sprevádzal Janko Bartolen. Pri tejto príležitosti sme zablahoželali tiež riaditeľovi Športového centra v Lučenci Marianovi Slukovi, ktorý sa v tomto roku dožíva gulatého výročia 50 rokov. Ešte raz srdečne blahoželáme. Za pozvanie na toto stretnutie ďakujeme predsedovi KVV B. Bystrica Mgr. Ferkovi Lackovi a jeho kolegom.
- 8. 5. 2005 sa naši členovia Z. Sigmund s manželkou a P. Franík zúčastnili osláv 60. výročia ukončenia II. svetovej vojny na Slavíne.
- Dňa 4.5. 2005 sú zúčastnili naši členovia manželia Mehešovi, bratia Georgievskí kladenia kytice kvetov pri buste gen. M.R. Štefánika na letisku v Ivánke.
- Členovia nášho klubu M. Georgievský, Meheš, Gajdoš, sa zúčastnili na pozvanie člena nášho KVV kpt. J. Matušku cvičného letu vládneho TU 154.
- V dňoch 24.- 26.6.2005 sa našich 21 členov zúčastnilo stretnutia Klubov vojenských výsadkárov „ Setkání 2005 „ ktoré sa uskutočnilo v Prostějove, vo vojenskom výcvikovom stredisku na Hamroch.
- Toto stretnutie bolo zabezpečené KVV Prostějov na vynikajúcej úrovni. Kto tam nebol môže len ľutovať. Na záverečnom posedení bol udelený Zlatý odznak KVV ČR našim členom Ing. Jozefovi Tučkovi, CSc. a PhDr. Viktorovi Timurovi, PhD. Blahoželáme ! Náš KVV Bratislava odovzdal všetkým KVV ČR Ďakovný list za účinnú spoluprácu v roku 2004 a Červené baretý č.2. Hlavnému organizátorovi KVV Prostějov i špeciálne pripravenú pre tento účel „ Slovenskú slivovicu „. Náš člen Viktor Timura odovzdal vedúcim delegácií jednotlivých klubov a svojim priateľom – spolubojovníkom Mimoriadne vydanie Červených baretov so svojou tvorbou poézie na výsadkársku tému.
- Súčasťou „Setkání 2005,“ bola i prezentácia knihy Petra Švrta „ SLOVENSKÍ VOJENSKÍ VÝSADKÁRI 1939-2004“ spojená s predajom i podpisom autora. Táto veľmi pekne spracovaná kniha určite nájde svoje miesto v knižnici každého výsadkára. Vydal ju v Edícii Slovenské letectvo Magnet Press Slovakia.
- Pri príležitosti „ Setkání 2005 „ sa celá rada našich členov stretla s historikom p.V. Kameníkom, dopisovateľom nášho Spravodaja Červené baretý, pri ktorých odznelo veľa podnetných nápadov a spomienok.
- Dňa 29. 6. 2005 na našej pravidelnej mesačnej schôdzi sa uskutočnila beseda s 93 ročným genmjr. v .v. Antonom Petrákom, ktorý bol jedným z inštruktorov československých výsadkových vojenských skupín v Londýne, medzi inými i Jozefa Gabčíka, Jána Kubiša a ďalších, ktorí sa podieľali na atentáte na Heydricha. Bola to veľmi zaujímavá beseda a bolo zodpovedané na celú radu otázok našich členov. Náš predseda klubu odovzdal gen A.Petrákovi Ďakovný list za túto besedu.
- Na tejto našej schôdzi sme privítali i zástupcu Armádneho štúdia pri MO SR, ktorý prisľúbil začatie prác na buste Štefana Baniča, ktorú sa nám nepodarilo zrealizovať pri 90 výročí udelenia patentu na jeho padák v rodnej obci Neštich – súčasť dnešných Smoleníc. Verme, že sa nám podarí v roku 2006.
- Dňa 21.7.2005 sa zúčastnili naši členovia Gajdoš, A. a M. Georgievský, Franík, Feješ, Poláček spolu s členmi Slovenského leteckého zväzu a zástupcov vojnových veteránov spomienkovej slávnosti pri príležitosti 125. výročia narodenia gen. M. R. Štefánika, ktoré sa konali v jeho rodnom dome - múzeu v Košariskách. Pri tejto príležitosti navštívili i mohylu na Bradle.
- Obrátil sa na nás s prosbou náš priateľ Rasťo Vargic, člen KVV Banská Bystrica. Pátra po brúsenom pohári z Partizánskeho, ktorého stopy údajne končia v Bratislave. Pamätníci – ozvite sa Rasťovi !!!
- V týchto dňoch sa dožil pekného jubilea 80 rokov náš nestarnúci a stále vtípom hýriaci Vojto Lužica. Určite si mnohí na neho pamätáte, keď skákal do tylu cvičenia milicionárov v ženskom kroji a do vatry im pri tomto cvičení hodil delobuch. Vojto, do ďalších rokov života Ti želáme dobré zdravie a nech Ťa Tvoj optimizmus a vtíp neopúšťa vo chvíľach medzi nami.
- Obraciame sa stále na našich členov, ako i ďalších priateľov mimo nášho klubu o venovanie finančnej čiastky na zhotovenie busty Štefana Baniča. Doposiaľ sa vyzbieralo 17.335.- Sk. Medzi členmi iných klubov venovali na túto akciu kolegovia Ing. V. Zámečník z KVV B. Bystrica a L. Dvořáček z KVV Praha. Finančné príspevky možno zaslať na konto VÚB BRATISLAVA č. ú. 1746841054 / 0200, alebo na adresu hospodára klubu / viď adresa redaktora Č.B. Ďakujeme vopred !!!

- *Žiaľ opäť nás zastihla smutná správa. V týchto dňoch odišiel do „ výsadkárskoho neba „, náš člen, dobrý kamarát pplk. v. v. Igor Braxatoris. Venujme mu tichú spomienku.*

Prispejete Vašimi článkami do ďalších čísel nášho SPRAVODAJA !

Veľmi by nám uľahčilo prácu, keby ste nám zasielali (ak je to možné) príspevky napísané na PC v programe Microsoft Word na diskete, alebo internetom. Aj rukopisy a fotografie sú však vítané!

**Kontaktná adresa: Pavel Franík
Kudláková 1
841 01 Bratislava
Tel. /Fax: 02/ 6436 2349**

**Juraj Poláček
Úradnícka 12
831 03 Bratislava
Tel./mob.:02/44642911, 0903 253636
E-mail: jpm@jpm.sk**